

Skydd för unga på arbetsplatsen

Ungdomar kan vara särskilt sårbara för risker på arbetsplatsen eftersom de saknar erfarenhet, utbildning och medvetenhet. De behöver goda råd, information och handledning samt lämpliga, säkra och sunda arbetsförhållanden. För ungdomar under 18 år, inbegripet ungdomar som fullgör en yrkesutbildning eller praktiserar samt ungdomar som har ett tillfälligt arbete samtidigt som de går i skolan, gäller särskilda bestämmelser som omfattar begränsningar avseende deras exponering för risker och arbetstider. I detta faktablad sammanfattas de bestämmelser som gäller för att garantera hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, både i allmänhet och för unga arbetstagare. Andra faktablad innehåller ytterligare råd för arbetsgivare, arbetsledare, unga arbetstagare och föräldrar.

Lagstiftning – skydd för alla

Varje arbetsplats bör ha ett effektivt ledningssystem för säkerhet och hälsa som skyddar alla. Inom detta system bör särskild uppmärksamhet riktas mot unga arbetstagares och nyanställdas sårbarhet.

Arbetsgivarnas skyldigheter gentemot sina anställda, oavsett ålder, omfattar bland annat följande:

- Att kartlägga risker och genomföra en riskbedömning⁽¹⁾ – inte bara för heltidsanställda ungdomar utan även för eventuellt tillfälligt anställda ungdomar, t.ex. ungdomar som jobbar på helger eller skollov och ungdomar som genomgår en yrkesutbildning eller praktiserar.
- Att på grundval av riskbedömningen vidta åtgärder som garanterar säkerhet och hälsa, inklusive eventuella särskilda åtgärder – för unga arbetstagare eller nyanställda, med

rekryteringsföretag, ansvariga för arbetslivserfarenhet och praktikplatser, ansvariga för yrkesutbildning etc.

- Att upprätta erforderlig organisation, inklusive särskilda tillsynsåtgärder, och se till att det finns arbetsledare med lämplig kompetens som har tid att utföra denna tillsynsroll.
- Att identifiera eventuella särskilda åtgärder som krävs för sårbara individer – inklusive unga arbetstagare och nyanställda – samt tydligt specificera de förbud som gäller för unga arbetstagare, t.ex. att hantera farliga arbetsredskap.
- Att informera om de eventuella risker som föreligger och om de åtgärder som vidtagits för att förebygga dessa risker.
- Att tillhandahålla lämplig utbildning, instruktioner och information i samband med anställning samt vid byte av arbete eller ändrade arbetsförhållanden.
- Att skydda särskilt utsatta riskgrupper mot de faror som speciellt berör dem, inklusive unga arbetstagares särskilda behov.
- Att samråda med arbetstagarna och deras företrädare och låta dem delta i diskussioner om frågor som gäller hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, inklusive de unga arbetstagarna, samt samråda med företrädare för arbetstagarna om de regler som gäller för unga arbetstagare.

Lagstiftning – särskilt skydd för arbetstagare under 18 år⁽²⁾

Innan unga arbetstagare börjar en anställning måste det göras en riskbedömning som omfattar: arbetsplatsen, fysikaliska, biologiska och kemiska agenser, arbetsutrustning och användning av denna,

⁽¹⁾ En fara är något som skulle kunna orsaka en sjukdom eller skada. Risken är sannolikheten för att det ska inträffa.

⁽²⁾ Denna information grundas på **minimikraven** i rådets direktiv 94/33/EG om skydd av minderåriga i arbetslivet. Lagstiftningen i din medlemsstat kan vara strängare, t.ex. vad gäller minimiåldern för anställning, arbetstid och förbjudna arbetsuppgifter.

arbetsmetoder, arbetsförlopp och arbetsorganisation samt utbildning och instruktion.

Som regel gäller att ungdomar under 18 år INTE får utföra arbete som

- överstiger deras fysiska eller psykiska förmåga,
- medför exponering för giftiga eller cancerframkallande ämnen,
- medför exponering för skadlig strålning,
- på grund av extrem kyla eller hetta eller på grund av buller eller skakningar innebär en hälsorisk,
- medför risker som minderåriga kan antas inte upptäcka eller kunna undvika på grund av bristande säkerhetsmedvetande eller bristande erfarenhet eller utbildning.

Arbetstagare under 18 år men över den ålder då skolplikten upphör får utföra ovanstående arbete under exceptionella omständigheter när

- sådant arbete är nödvändigt för deras yrkesutbildning,
- arbetet utförs under tillsyn av en kompetent person,
- riskerna har reducerats till minsta möjliga nivå.

Unga arbetstagare bör inte tillåtas att utföra arbete när en avsevärd risk kvarstår, trots att alla åtgärder har vidtagits för att kontrollera den.

Det finns begränsningar för unga arbetstagares arbetstider. Unga arbetstagare har även generösare viloperioder än andra arbetstagare och nattarbete är i regel förbjudet.

Skolbarn över 13 år: I de medlemsstater som tillåter att vissa barn som är under den ålder då skolplikten upphör får arbeta, finns det strikta begränsningar som rör arbetstider, nattarbete, arbets kategorier och lagstadgade viloperioder enligt ålder, och de får endast utföra "lättare" arbete även när de är över den nationella minimiåldern för anställning. När det gäller barn i skolåldern ska barnets föräldrar eller förmyndare informeras om resultatet av riskbedömningen och om de kontrollåtgärder som har vidtagits i fråga om deras barns säkerhet innan arbetet påbörjas.

Kontrollera din nationella lagstiftning så att du vet exakt vilka krav som gäller avseende säkerhet, förbud mot olika slags arbeten, minimiålder för anställning, arbetstidsbegränsningar och tillståndskrav.

Arbetstagarnas rättigheter

Alla arbetstagare, även ungdomar, har rätt till följande:

- Att få veta vilka risker som föreligger på arbetsplatsen, vad de måste göra för att se till att de utför sina uppgifter på ett säkert sätt, och vad de ska göra i händelse av en olycka eller en nödsituation.
- Att få information, instruktion och utbildning i arbetsmiljöfrågor, som har direkt anknytning till det arbete som utförs och är kostnadsfri.
- Att utan kostnad få tillgång till nödvändig skyddsutrustning.
- Att delta, genom att ställa frågor, anmäla eventuella osäkra arbetsförfaranden eller förhållanden, och rådfrågas av sin arbetsgivare i säkerhetsfrågor.

Om unga arbetstagare känner sig osäkra när det gäller säkerheten i någon del av de arbetsuppgifter de utför eller ombeds utföra, är det deras rättighet och skyldighet att uppmärksamma sin arbetsledare på detta. I sista hand har de rätt att vägra att utföra osäkra arbetsuppgifter. Unga arbetstagare är inte skyldiga att utföra en farlig arbetsuppgift bara för att en chef eller en arbetskamrat gör det.

Arbetstagarnas skyldigheter

Säkerhet är en samarbetsprocess. Detta innebär att även om huvudansvaret för att kartlägga risker och vidta förebyggande åtgärder vilar på arbetsgivarna så har även arbetstagarna skyldigheter. Enligt lag måste alla arbetstagare, inklusive unga arbetstagare, sörja för sin egen och andra personers säkerhet, och samarbeta med sin arbetsgivare i frågor som rör hälsa och säkerhet. De måste t.ex.

- följa alla säkerhetsbestämmelser, instruktioner och utbildning, inklusive för att använda maskiner och utrustning, säkerhetsanordningar eller den personliga skyddsutrustning de försetts med, t.ex. handskar eller masker, och
- underrätta sin arbetsledare om eventuella hälso- och säkerhetsrisker.

Ytterligare information om unga arbetstagares säkerhet, däribland andra faktablad, finns tillgänglig på arbetsmiljöbyråns webbplats: <http://ew2006.osha.eu.int/>. Råd om förebyggande åtgärder och länkar till god praxis avseende specifika risker och arbetsplatser finns på: <http://osha.eu.int/>. Källor till information omfattar nationella myndigheter, fackföreningar och branschorganisationer.

En länk till den fullständiga texten till rådets direktiv 94/33/EG om skydd av minderåriga i arbetslivet finns på: <http://osha.eu.int/data/legislation/18>

I direktivet fastställs miniminormerna, så det är viktigt att du kontrollerar de fullständiga kraven i nationell lagstiftning och nationella riktlinjer.

Mer information om svensk lagstiftning finns att få från Arbetsmiljöverket, SE-171 84 Solna, www.av.se

Europeiska arbetsmiljöbyrån

Gran Via 33, E-48009 Bilbao

Tfn (34) 944 79 43 60, fax (34) 944 79 43 83

E-post: information@osha.eu.int

© Europeiska arbetsmiljöbyrån. Kopiering tillåten vid angivande av källan. Printed in Belgium, 2006

